

Председник Светске банке Роберт Зелик сматра да је потребно 120 милијарди евра да источна Европа среди свој банкарски систем. – Страх да би други талас светске економске кризе могао да почне у источној Европи, ових дана главна је тема разговора у ЕУ

Неколико стотина гневних људи свакодневно стоји испред зграде централне банке у Кијеву носећи транспаренте на којима пише: „Зауставите економски геноцид над сопственим народом“, „Наше стрпљење има границу“ и „Против кредитног ропства“. Они су жртве финансијске кризе – новац који су уложили у две банке неће моћи да подигну у наредних шест месеци пошто је централна банка привремено замрзнула исплате. Овакву слику могли бисмо ускоро да видимо широм нашег дела света који финансијски стручњаци већ називају извором другог таласа светске кризе, па и „Аргентином на Дунаву“, подсећајући на кризу која је 2001. замало уништила ту јужноамеричку земљу.

Као у Украјини, протести због кризе раније су организовани у Летонији – где је пала влада – и у Бугарској, где се спремају парламентарни избори. Чак ни Ирска, која је због брзог привредног раста била узор источноевропским земљама, није одолела, па је у суботу у Даблину протестовало више од сто хиљада грађана који остају без посла и без перспективе. Али, криза у источној Европи могла би да потопа и добростојеће западне земље.

Страх да би други талас светске економске кризе могао да почне у источној Европи, ових дана главна је тема разговора у Европској унији, па „Економист“ пише да је ово „најопаснији период за источноевропске земље од распада Совјетског Савеза“. „Тамо ће људи бити много сиромашнији и (оправдано) љући. Али, само би због намерно деструктивног протекционизма или нестанка главних институција ЕУ ово могло да прерасте у катастрофу“, сматрају у британском недељнику који се залаже за либералну економију.

Вести о томе да је исток Старог континента презадужен обарају и вредност акција на Волстриту, па су неки амерички инвестициони фондови одлучили да до даљег не улажу у источну Европу, док се не види какве ће бити последице кризе. Србија ће, без обзира да ли ће у овој ситуацији проћи боље или горе од околних земаља, бити погођена драстичним падом улагања са Запада.

Аустрија је посебно забринута, јер су њене банке највећи кредитори у области која обухвата и Србију. Аустријске банке, пре свих Ерсте, Рајфајзен и Уникредитова Банк Аустрија, уложиле су у источноевропске пројекте чак 230 милијарди евра, што је 75 одсто укупног бруто друштвеног производа ове мале земље. „Економска или политичка катастрофа у Украјини имала би домино-ефекат на Европску унију”, упозорава министар финансија у Бечу Јозеф Прел, док недељник „Профил” на насловној страни пита „Да ли ће Аустрија банкротирати?”.

Аустријска влада сада покушава да спасе своје банке предлогом да Европска унија помогне Истоку са 150 милијарди евра, али није извесно да ће министри финансија осталих богатих чланица Уније на састанку у марту подржати тај предлог. Сем ако не буду уверени да би цела ЕУ могла да „страда” због кредита који су давани донедавно успешним новим чланицама и суседним државама, а који ове земље више не могу да враћају. Грчка је, за сваки случај, зауставила ширење својих банака по Балкану.

„Постоји домино-ефекат”, упозорава у „Њујорк тајмсу” Кенет Рогоф, харвардски професор који је био и главни економиста ММФ-а. „Међународно тржиште кредита је повезано, па би лавина кредитне кризе из источне Европе и балтичких земаља могла да изазове пад акција у Њујорку”, каже он, а председник ММФ-а Доминик Строс-Кан додаје да „претња развијеним економијама иде кроз банкарски канал” и да очекује да му на врата закуца други талас држава које ће тражити кредите.

Амерички лист наводи да званичници задужени за финансије страхују да би ова најтежа економска криза у Европи од пада Берлинског зида могла да уништи валуте, као што се десило у Азији крајем деведесетих година. Тада су државе које су уживале у брзом економском расту као Тајланд позајмљивале у страним валутама да би одржале овај раст, али одједном због пада сопствених валута нису могле да врате дуг.

Од прошлог лета пољски злот изгубио је готово половину вредности у односу на евро, форинта је пала за 30 одсто, чешка круна за 21 одсто, а наш динар за четвртину. Злот, форинта, круна и румунски леј ојачали су у понедељак пошто су централне банке Пољске, Мађарске, Чешке и Румуније издале саопштења у којима су нагласиле да у овим земљама постоји макроекономска стабилност и да западне банке неће одустати од својих испостава на Истоку. Мађарска централна банка саопштила је да је до великог пада форинте од почетка године дошло због пада извоза у западну Европу.

Да би се спречио банкрот, председник Светске банке Роберт Зелик позива западну Европу да помогне Истоку којем је, по његовој процени, потребно 120 милијарди евра да среди свој банкарски систем. „Била би огромна трагедија да се Европа поново подели на два дела”, рекао је Зелик, док је мађарски премијер Ференц Ђурчањ од ЕУ затражио сто милијарди евра помоћи за средњу и источну Европу.

Комесар Европске уније за финансије Хоакин Алмунија каже да и њега брине што се ситуација у неким земљама централне и источне Европе погоршава. „Сви смо, као и Аустрија, забринути због ризика у земљама као што су Украјина, Србија, Хрватска и Румунија”, изјавио је Шпанац, додавши да „није чуо” за аустријски план да се помогне овим земљама и њиховим банкама. Дипломате у Бриселу кажу да званични Беч упорно лобира да се обезбеди новац којим би аустријске банке биле спасене, али да за сада у осталим западним чланицама ЕУ нема елана да се то и уради.

Према неким проценама, ако се не спречи колапс, источноевропска кредитна криза могла би да буде погубнија по свет од америчке кризе са стамбеним кредитима.

(РТС)